

I kryzys berliński (1948–1949) i powstanie NATO

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Fragment opracowania historycznego*, [w:] J. R. Wegs, R. Ladrech, *Europa po 1945 roku, Zarys historii*, Wrocław 2008, s. 35–37.
- Źródło: *Artykuł 5 Traktatu północnoatlantyckiego*, Dz.U. z dnia 19 października 2000 r.
- Źródło: *Najnowsza historia świata. 1945–1963*, t. 1, red. A. Patek, J. Rydel, J.J. Węc, Kraków 2000, s. 185.

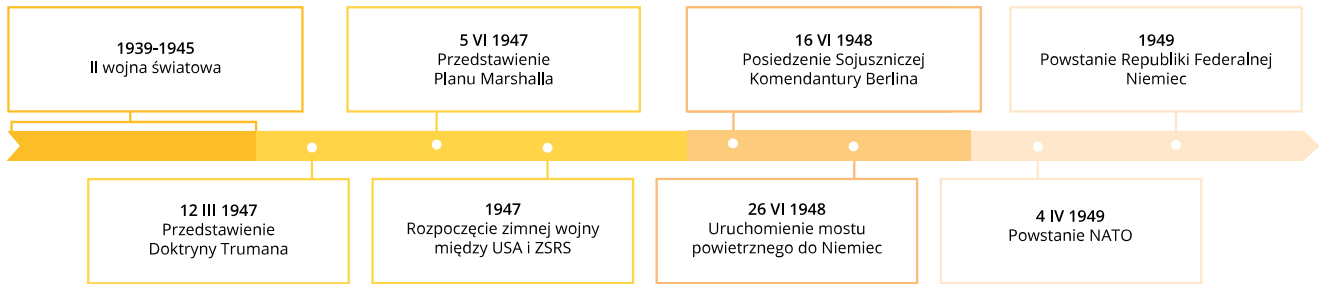
I kryzys berliński (1948–1949) i powstanie NATO

Berlińskie dzieci obserwują samolot zmierzający na lotnisko Tempelhof podczas radzieckiej blokady miasta. Zapisz, jakie uczucia mogły im towarzyszyć, a po skończonej lekcji zweryfikuj swoją odpowiedź.

Źródło: dostępny w internecie: bpb.de, tylko do użytku edukacyjnego.

Atmosfera panująca na posiedzeniu Sojuszniczej Komendatury Berlina 16 czerwca 1948 r. była wyjątkowo napięta. Podczas trwającej 16 godzin narady nie udało się przedstawicielom władz okupacyjnych z Francji, Wielkiej Brytanii, USA i ZSRS podjąć żadnej decyzji. Sfrustrowany płk Frank Howley, amerykański komendant stolicy Niemiec, wreszcie stracił cierpliwość. Podniósł się z miejsca, mruknął pod nosem „przepraszam” i opuścił posiedzenie.

Następnego dnia sowieckie media obiegała informacja o „chuligańskim” zachowaniu przedstawiciela USA. Sowiecki delegat do Sojuszniczej Komendatury Berlina zaprotestował przeciw tego rodzaju sposobom postępowania i zawiesił swój udział w kolejnych posiedzeniach. Ostry konflikt między USA i ZSRS wisiał w powietrzu. 24 czerwca 1948 r. świat wstrzymał oddech. Tego dnia Sowietów poinformowali o ograniczeniu dostaw prądu dla Berlina oraz zapowiedzieli zawieszenie ruchu kolejowego i drogowego prowadzącego do miasta. Gen. Lucius Clay, gubernator amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, postanowił odpowiedzieć na takie poczynania w sposób zdecydowany. Nie zastanawiając się długo, wybrał numer do dowódcy amerykańskich sił powietrznych Curtisa LeMaya. „Curtis, czy dasz radę transportować drogą powietrzną węgiel do Berlina?” – zapytał wprost. Skonsternowany rozmówca poprosił, aby powtórzyć pytanie. Wkrótce okazało się, że tego rodzaju karkołomna akcja jest wykonalna.

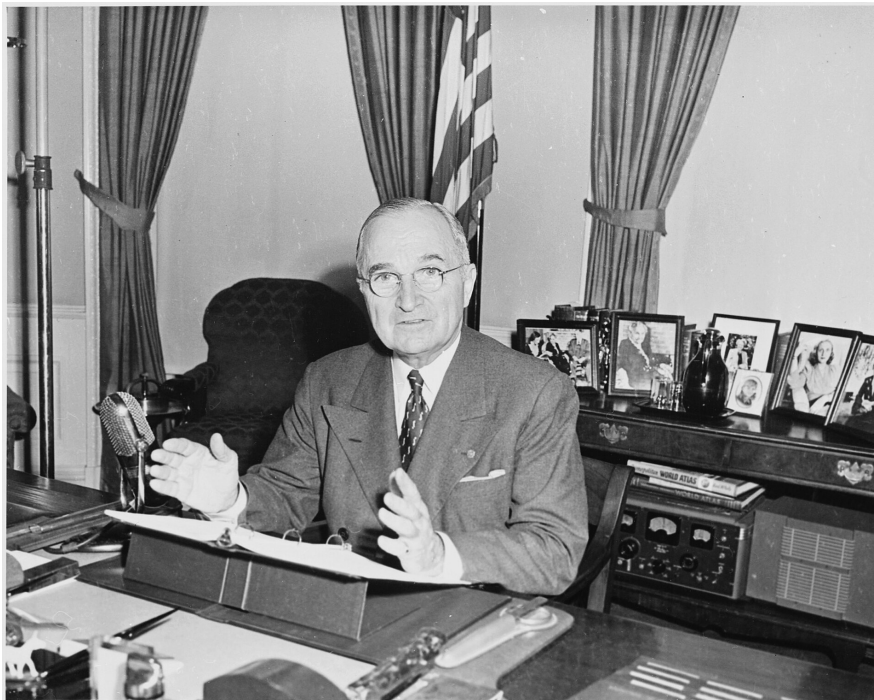
Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wyjaśnisz przyczyny, dla których opłacało się, by samoloty pasażerskie woziły mleko, węgiel i cukierki.
- Opisziesz, jak doszło do tego, że po pokonaniu III Rzeszy powstały dwa, wrogie wobec siebie, państwa niemieckie.
- Ocenisz amerykańskie i sowieckie działania w Europie po zakończeniu II wojny światowej.

Krucha koalicja

Konfliktu o stolicę Niemiec pomiędzy aliantami z czasów II wojny światowej można się było spodziewać – prędzej czy później. Amerykańscy i brytyjscy politycy z niepokojem obserwowali poczynania Kremla zmierzające do sowietyzacji „wyzwolonych” przez Armię Czerwoną z rąk faszystów krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Spór przybierał na sile. Już w 1946 r. Winston Churchill zauważył ukształtowanie się na kontynencie dwóch wrogich sobie bloków państw oddzielonych „[żelazną kurtyną](#)”. Rok później amerykański prezydent Harry Truman ogłosił słynną [doktrynę](#) powstrzymywania ekspansji komunistycznej. Sowieci natomiast uznali za wrogi wobec nich zaproponowany przez USA plan Marshalla – szeroko zakrojony program pomocy gospodarczej dla zrujnowanej Europy.

Harry Truman, prezydent USA w latach 1945–1953, w przeciwieństwie do swojego poprzednika Franklina Delano Roosevelta bardzo krytycznie przyglądał się ekspansywnej polityce Stalina. Już jako głowa państwa miał się nawet wyrazić, że ma dość „cackania się z Sowietami”. Jak myślisz, gdzie zostało wykonane to zdjęcie?
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Berlin, podobnie jak całe Niemcy – zgodnie z postanowieniami konferencji w Jałcie z lutego 1945 r. oraz późniejszymi uzupełnieniami na rzecz Francji – został podzielony między zwycięskie mocarstwa: USA, ZSRS, Wielką Brytanię i Francję. Takie rozwiązanie wprowadzono w życie, mimo że miasto znajdowało się na obszarze sowieckiej strefy okupacyjnej. W ten sposób położony w sowieckiej „zonie” Berlin stał się swego rodzaju papierkiem lakmusowym relacji pomiędzy mocarstwami zachodnimi a Moskwą.

Łączenie się stref okupacyjnych państw zachodnich: najpierw brytyjskiej i amerykańskiej (z których powstała Bizonia) ...

Źródło: Contentplus.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

... a następnie francuskiej, co skutkowało powstaniem Trizonii. Istotniejsze pod względem gospodarczym tereny znalazły się w Trizonii czy w strefie radzieckiej (sowieckiej)?

Źródło: Contentplus.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Sytuacja gospodarcza Berlina stawała się dramatyczna. Gwałtowny spadek wartości waluty – marki niemieckiej – sprawił, że najpewniejszym środkiem płatniczym były... papierosy. Aby zahamować galopującą inflację oraz przywrócić zaufanie do pieniądza, władze Trizonii w czerwcu 1948 r. postanowiły wprowadzić reformę walutową. W warunkach zaostrzającej się zimnej wojny taka decyzja zadziałała jak iskra na beczkę prochu. Sowietzi potraktowali całe przedsięwzięcie – zapewne nie bez racji – jako manewr polityczny mający uniemożliwić im przejęcie kontroli nad całością Niemiec.

Powojenne problemy ekonomiczne Berlina wynikały m.in. z rozległych zniszczeń, jakich doznało miasto podczas działań wojennych.

Źródło: Abraham Pisarek, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 3.0.

Most powietrzny

Zablokowanie dróg dojazdowych do Berlina przez Sowietów 24 czerwca 1948 r. spotkało się z natychmiastową i zdecydowaną reakcją ze strony Amerykanów. Z inicjatywy gen. Luciusa Claya, gubernatora amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, przy wsparciu Brytyjczyków, już 26 czerwca 1948 r. uruchomiono most powietrzny. Ponieważ Sowieci zablokowali wszystkie lądowe drogi dojazdowe – i szosy, i koleje – zachodni sojusznicy zaopatrywali Berlin w niezbędne do życia towary z powietrza. Co półtorej minuty na lotnisku Berlin-Tempelhof lądował jakiś samolot z żywnością (m.in. z mlekiem), lekami czy węglem. Akcja zainicjowana przez Claya była precedensem w dziejach świata. Przez 11 miesięcy funkcjonowania mostu powietrznego dostarczono do Berlina ponad 2 mln ton towarów wartych ok. 200 mln dolarów. W akcji uczestniczyło ok. 75 tys. osób, w tym lotnicy z USA, Wielkiej Brytanii, Kanady, Australii, Nowej Zelandii i RPA oraz Polacy.

Amerykański pilot Gail Halvorsen pierwszy wpadł na pomysł obdarowania berlińskich dzieci łakociami. Na początku zrzucał im tabliczki czekolady, gumę do żucia i torebki z rodzynekami na spadochronikach zrobionych z chusteczek do nosa. Jego pomysł podchwycili inni piloci, a uczestniczące w berlińskim moście powietrznym samoloty przeszły do powojennej historii Niemiec jako „rodzynkowe bombowce”. Gdzie znajduje się pilot?

Źródło: picture-alliance/dpa, dostępny w internecie: dw.com, tylko do użytku edukacyjnego.

Loty wymagały pełnego skupienia, gdyż zboczenie z kursu mogło skutkować natychmiastowym zestrzeleniem przez Sowietów, a nawet wywołać wojnę. Ryzyko

związane z dostarczaniem pomocy humanitarnej do Berlina było całkiem realne – 78 pilotów w wyniku katastrof lotniczych przypłaciło udział w moście powietrznym życiem. Sowieci nie odważyli się użyć własnego lotnictwa do przerywania mostu powietrznego. Skala przedsięwzięcia zorganizowanego przez mocarstwa zachodnie zaskoczyła Stalina. Dostrzegając determinację Amerykanów w utrzymaniu dostaw pomocy humanitarnej dla berlińczyków, sowiecki przywódca postanowił ustąpić. 12 maja 1949 r. blokada korytarzy drogowych do zachodniej części miasta została zniesiona. Był to pierwszy, niezwykle istotny psychologicznie, sukces państw zachodnich w zimnej wojnie.

Zachwycone dzieci machają do przelatujących nad Berlinem alianckich samolotów w oczekiwaniu na zrzuć stódcy. Na czym stoją dzieci?

Źródło: picture-alliance/dpa, dostępny w internecie: dw.com, tylko do użytku edukacyjnego.

Sojusz obronny

Pierwszy kryzys berliński dobitnie uzmysłowił mocarstwom zachodnim zarówno skalę zagrożenia sowieckiego, jak i korzyści wynikające z podejmowania solidarnych działań antykomunistycznych. Demokratyczni przywódcy przekonali się przy okazji, że pomoc amerykańska jest przydatna nie tylko w wymiarze finansowym – jak w przypadku planu Marshalla – ale także w sytuacji zagrożenia militarnego.

Fakt wycofania się Moskwy z konfrontacji w Berlinie nie oznaczał jednak, że niebezpieczeństwo ze strony Kremla minęło. Logiczną konsekwencją w zaistniałych okolicznościach wydawało się zacieśnienie współpracy poprzez nadanie jej form organizacyjnych. Wstępem do szerszego porozumienia państw zachodnich w kwestiach polityki obronnej był zawarty w 1947 r. w Dunkierce układ pomiędzy Wielką Brytanią a Francją, do którego po roku dołączyły kraje **Beneluksu** (pakt brukselski). Na początku

kwietnia 1949 r. powstała Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (*North Atlantic Treaty Organization*, NATO). Czołowa rola w pakcie przypadła Stanom Zjednoczonym. Do porozumienia przystąpili [sygnatariusze](#) paktu brukselskiego, Dania, Kanada, Islandia, Norwegia, Portugalia i Włochy. W następnej dekadzie do NATO przyjęto także Grecję, Turcję oraz Republikę Federalną Niemiec.

Flaga NATO. Do czego nawiązuje ten symbol?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Przynależność do NATO od początku istnienia paktu dawała państwom członkowskim spore korzyści. Artykuł 5 Traktatu północnoatlantyckiego zakłada, że zaatakowanie jednego z sojuszników jest równoznaczne z atakiem na wszystkie państwa członkowskie i spotka się z ich reakcją. Sama świadomość istnienia takiego rozwiązania studziła ekspansywne zakusy Moskwy. Dla Stanów Zjednoczonych funkcjonowanie paktu stało się także wygodnym narzędziem umacniania swoich wpływów poza kontynentem amerykańskim.

Pogłębienie podziału Europy

Kryzys berliński z lat 1948–1949 stanowił pierwszy zdecydowany sukces USA i ich sojuszników w zmaganiach zimnowojennych. Zakończył się bolesną klęską dla ZSRS właściwie na wszystkich polach: propagandowo-psychologicznym, militarnym, technologicznym. Okazało się, że państwa zachodnie potrafią skutecznie przeciwstawić się sowieckiej prowokacji i demonstracji siły bez uciekania się do kroków militarnych, działając na rzecz ludności cywilnej, a nie przeciw komuś (podobnie jak w przypadku planu Marshalla). W świat popłynęły zdjęcia uśmiechniętych pilotów i szczęśliwych dzieci jedzących amerykańskie cukierki. Trwałymi rezultatami kryzysu były podział Berlina

i Niemiec oraz powstanie NATO, a więc utrwalenie i pogłębienie podziału Europy i świata na dwa wrogie sobie bloki. Niemniej kryzys nie uspokoił sytuacji w Niemczech. Sprawa niemiecka powróci jeszcze jako jeden z motywów przewodnich wielkich zmagania zimnowojennych na początku lat 60.

Słownik

Beneluks

region w Europie Zachodniej składający się z trzech sąsiadujących ze sobą państw: Belgii, Holandii i Luksemburga; słowo Benelux to skrót powstały z połączenia pierwszych sylab nazw tych państw: Belgique, Nederland, Luxembourg

doktryna Trumana

program polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych sformułowany przez prezydenta Harry'ego Trumana i przedstawiony 12 marca 1947 r. w orędziu do Kongresu; doktryna głosiła, że USA powinny pomagać narodom, które przeciwstawiają się „presji zewnętrznej lub próbom przejęcia siłą władzy nad nimi przez uzbrojone mniejszości”; w praktyce dotyczyła przeciwstawianiu się USA ekspansji komunizmu.

doktryna powstrzymywania

(ang. *containment*) miała na celu powstrzymywanie wzrostu wpływów ZSRS, a później również Chin, przez niedopuszczenie do ekspansji komunizmu na świecie; teoretyczne zasady polityki *containment* stworzył George Kennan w anonimowym artykule z 1947 r.

sowietyzacja

narzucanie krajom podporządkowanym Moskwie rozwiązań gospodarczo-społeczno-kulturalnych przyjętych w Rosji sowieckiej, a następnie ZSRS, połączone z silną komunistyczną indoktrynacją ideologiczną

sygnatariusz

(z łac. *signator* – podpisujący, od *signum* – znak) zwykle oznacza państwo podpisujące umowę międzynarodową i zobowiązujące się w ten sposób do wypełniania postanowień zawartych w podpisywanym dokumencie

żelazna kurtyna

termin używany na określenie izolacji obszarów pozostających pod dominacją ZSRS od niekomunistycznego świata; sformułowanie pochodzi z przemówienia Winstona Churchilla wygłoszonego w Fulton w USA (w marcu 1946 r.), w którym wezwał on Stany Zjednoczone do przeciwstawienia się sowietyzacji Europy

Bizonia

(z ang. *bizone* – podwójna strefa) określenie powstałej w styczniu 1947 r. połączonej amerykańskiej i brytyjskiej strefy okupacyjnej na terenie Niemiec; w kwietniu 1949 r., po dołączeniu strefy francuskiej, zmieniła się w Trizonię

Trizonia

(z ang. *trizone* – potrójna strefa) określenie strefy okupacyjnej w Niemczech powstałej 8 kwietnia 1949 r., w wyniku przyłączenia strefy francuskiej do zjednoczonych wcześniej w Bizonię stref amerykańskiej i brytyjskiej

Słowa kluczowe

Beneluks, integracja, komunizm, lotnictwo, Niemcy, Sojusz Północnoatlantycki, Układ Warszawski, zimna wojna, żelazna kurtyna, blokada Berlina

Bibliografia

Johnson P., *Historia świata od roku 1917 do lat 90-tych*, Warszawa 2016.

Krasuski J., *Europa Zachodnia po II wojnie światowej – dzieje polityczne*, Poznań 1990.

Laqueur W., *Historia Europy 1945-1992*, Londyn 1993.

Najnowsza historia świata. 1945-1963. T. I, pod red. A. Patka, J. Rydla, J.J.Węca, Kraków 2000.

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się z poniższym schematem przedstawiającym most powietrzny działający w czasie blokady Berlina. Pamiętaj, że niektóre elementy zostają odsłonięte po kliknięciu na określony obszar schematu.

Opisz, jaki wymiar – oprócz czysto egzystencjalnego – miała ta akcja dla mieszkańców miasta.

Twoja odpowiedź

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1CiEsoYl>

Polecenie 2

Brytyjski premier Ernest Bevin podczas debaty nad polityką zagraniczną w Izbie Gmin powiedział, że koszty organizacji mostu powietrznego są znikome w porównaniu z tymi, jakie świat zachodni musiałby ponieść, gdyby Sowieci opanowali całe Niemcy. W świetle danych z wykresu ustosunkuj się do opinii premiera Bevina.

Twoja odpowiedź

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Berlińczycy po zakończeniu drugiej wojny światowej musieli się zmagać ze skutkami działań wojennych. Potężne zniszczenia, jakich doświadczyła stolica Niemiec, wymagały zaangażowania cywilów do akcji odgruzowywania miasta.

Zapoznaj się z filmem i odpowiedz na pytania. Zdjęcia wykonano latem 1945 r.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1F35WkX7>

Historyczne zdjęcia Berlina wykonane w lipcu 1945 r.

Źródło: Kronos Media, tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Film nawiązujący do treści materiału Pierwszy kryzys berliński.

Jakie elementy wskazują na obecność Sowietów w Berlinie?

Jakie inne skutki wojny można zauważyć w filmie?

Ćwiczenie 2

Wyobraź sobie, że jesteś korespondentem amerykańskim w Berlinie podczas blokady miasta. Byłeś świadkiem sceny ukazanej na fotografii. Zredaguj kilkuzdaniową notatkę dla prasy amerykańskiej, która tłumaczyłaby Amerykanom konieczność pomocy materialnej dla Berlińczyków. Odwołaj się do elementów widocznych na fotografii.

Rozładunek amerykańskiego samolotu z ładunkiem ponad 20 ton mąki na berlińskim lotnisku Gatow. Data wykonania zdjęcia: 19.08.1948.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 3

Przyjrzyj się poniższym ilustracjom (źródła A i B), a następnie wykonaj polecenie.

Źródło A

Ilustracja opublikowana w amerykańskim czasopiśmie w czerwcu 1948 r.

Źródło: Fred O. Seibel, *Richmond Times-Dispatch*, University of Virginia Libraries, tylko do użytku edukacyjnego.

Źródło B

Amerykańska kreskówka z 1948 r.

Źródło: D.R. Fitzpatrick, 1948, i.pinimg.com, tylko do użytku edukacyjnego.

Wyjaśnij różnice w interpretacji blokady Berlina przez obu autorów.

Ćwiczenie 4

Dopasuj imiona i nazwiska do ilustracji przedstawiających polityków związanych z blokadą Berlina oraz funkcje, jakie pełnili wymienieni politycy w czasie I kryzysu berlińskiego.

lic. CC0, CC BY-SA 3.0 de, domena publiczna

Źródło: Bundesarchiv, Winterbergen.

Ćwiczenie 5

Która z dwóch poniższych ilustracji lepiej przedstawia stosunek Związku Sowieckiego do mostu powietrznego? Odpowiedź uzasadnij odwołując się do obu ilustracji.

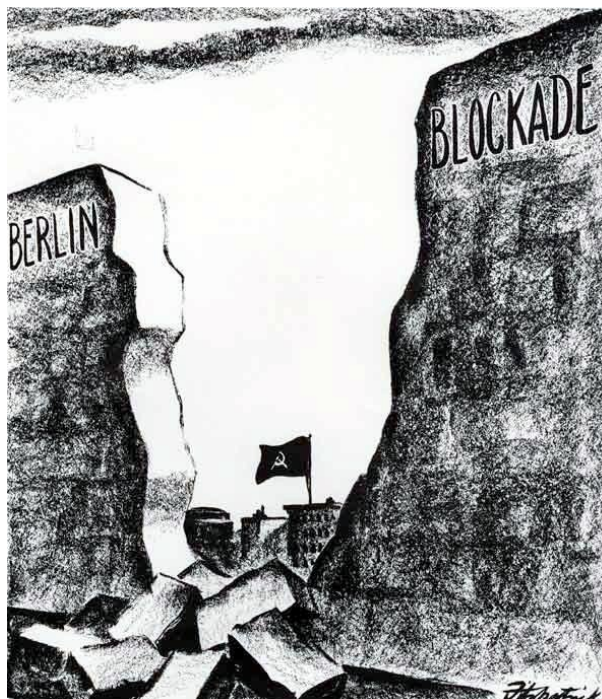
Ilustracja A

Napisy na pakunkach: „żywność” i „węgiel”.

Źródło: Royal Collection Trust, tylko do użytku edukacyjnego.

Ilustracja B

Źródło: dostępny w internecie: historyimages.blogspot.com, tylko do użytku edukacyjnego.

Stosunek Związku Sowieckiego do mostu powietrznego lepiej przedstawia

ilustracja A

Uzasadnienie

Rozstrzygnij, czy uzasadnieniem dla amerykańskiej interwencji zbrojnej w Korei, o której mowa w źródle B, mógł być artykuł 5 Traktatu północnoatlantyckiego. Uzasadnij odpowiedź, podając jeden argument.

Źródło A

“ *Artykuł 5 Traktatu północnoatlantyckiego*

Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.

O każdej takiej zbrojnej napaści i o wszystkich podjętych w jej wyniku środkach zostanie bezzwłocznie powiadomiona Rada Bezpieczeństwa. Środki takie zostaną zaniechane, gdy tylko Rada Bezpieczeństwa podejmie działania konieczne do przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Źródło: *Artykuł 5 Traktatu północnoatlantyckiego*, Dz.U. z dnia 19 października 2000 r.

Źródło B

“ *Najnowsza historia świata. 1945–1963*

Armia Kim Ir Sena (223 tysiące żołnierzy, 120 czołgów T-34, 180 samolotów) uderzyła 25 czerwca 1950 r. o świcie, opanowując po trzech dniach Seul, a wkrótce potem niemal 90% terytorium Korei Południowej, której wojska – 98 tysięcy ludzi pozbawionych lotnictwa, broni pancernej i ciężkiej artylerii – zostały zaskoczone i rozbite [...]. Truman rozkazał VII Flocie USA osłonić Tajwan, argumentując, iż „atak na Koreę wyjaśnia ponad wszelką wątpliwość, że komunizm przeszedł od podminowywania do podboju niepodległych narodów i będzie się teraz uciekać do zbrojnych napaści i wojen”. Natychmiastowa pomoc amerykańska ocaliła ostatni skrawek południa, port Pusan.

Źródło: *Najnowsza historia świata. 1945–1963*, t. 1, red. A. Patek, J. Rydel, J.J. Węc, Kraków 2000, s. 185.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie

Ćwiczenie 7

Wskaż na mapie Europy państwa założycielskie NATO. Wyjaśnij, dlaczego wśród państw założycielskich z Europy Zachodniej zabrakło Republiki Federalnej Niemiec i Hiszpanii.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Tvoja odpowiedź

Przyporządkuj do tytułów odpowiadające im fragmenty porozumienia o utworzeniu Paktu Północnoatlantyckiego.

SOJUSZ PÓŁNOCNOATLANTYCKI (NATO) – WARTOŚCI

„Strony niniejszego Traktatu potwierdzają swą wiarę w cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych i swe pragnienie współżycia w pokoju ze wszystkimi narodami i wszystkimi rządami. Są one zdecydowane ochraniać wolność, wspólne dziedzictwo i cywilizacje swych narodów, oparte na zasadach demokracji, wolności jednostki i praworządności. Dążą one do umacniania stabilizacji i dobrobytu na obszarze północnoatlantyckim. Są one zdecydowane połączyć swe wysiłki w celu zbiorowej obrony oraz zachowania pokoju i bezpieczeństwa, Dlatego wyrażają one zgodę na niniejszy Traktat Północnoatlantycki.”

OBRONNY CHARAKTER SOJUSZU

Artykuł I

„Zgodnie z tym, co oświadczono w Karcie Narodów Zjednoczonych, Strony zobowiązują się załatwiać wszelkie spory międzynarodowe, w które mogłyby zostać uwikłane, za pomocą środków pokojowych w taki sposób, aby pokój międzynarodowy, bezpieczeństwo i sprawiedliwość nie zostały narażone na niebezpieczeństwo, jak również powstrzymywać się w swych stosunkach międzynarodowych od użycia lub groźby użycia siły w jakikolwiek sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych.”

Artykuł 7

„Niniejszy Traktat nie narusza i nie

INSTYTUCJE

będzie rozumiany jako w jakikolwiek sposób naruszający przewidziane w Karcie prawa i obowiązki Stron będących członkami Narodów Zjednoczonych, ani też nie narusza szczególnej odpowiedzialności Rady Bezpieczeństwa za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.”

ZASADY PRZYJMOWANIA NOWYCH CZŁONKÓW

Artykuł 9
„Strony niniejszym ustanawiają Radę, w której każda z nich będzie reprezentowana, w celu rozpatrywania spraw dotyczących realizacji niniejszego Traktatu. Rada będzie zorganizowana w taki sposób, żeby mogła zbierać się szybko w każdym czasie. Rada utworzy takie organy pomocnicze, jakie okażą się konieczne; w szczególności utworzy ona natychmiast komitet obrony.”

STOSUNEK DO ORGANIZACJI NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Artykuł 10
„Strony mogą, za jednogłówną zgodą, zaprosić do przystąpienia do niniejszego Traktatu każde inne państwo europejskie będące w stanie popierać zasady niniejszego Traktatu i przyczyniać się do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Każde państwo w ten sposób zaproszone może stać się Stroną Traktatu, składając Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki dokument przystąpienia. Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki powiadomi każdą ze Stron o złożeniu każdego takiego dokumentu przystąpienia.”

Dla nauczyciela

Autor: Marcin Sawicki

Przedmiot: historia

Temat: Pierwszy kryzys berliński (1948–1949) i powstanie NATO.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny.

Uczeń:

5) charakteryzuje powojenny problem niemiecki;

7) wyjaśnia genezę NATO i Układu Warszawskiego i charakteryzuje oba bloki polityczno-wojskowe.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia argumenty, które przesądziły o decyzji USA o uruchomieniu mostu powietrznego;
- analizuje alternatywne rozwiązania kryzysu berlińskiego;
- wskazuje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy kryzysem berlińskim a powstaniem NATO.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- pogadanka,

- elementy dramy,
- dyskusja za i przeciw,
- prezentacja.

Formy zajęć:

- praca w grupach,
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- materiał do analizy wydrukowany przez nauczyciela,
- tablica, pisak, plansze, komputer.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją:

Nauczyciel wyznacza czterech uczniów, którzy wcielą się w rolę dziennikarza oraz przywódców Wielkiej Trójki. W fazie rekapitulacji wtórnej dziennikarz przeprowadzi wywiady z „Churchillem”, „Stalinem” i „Rooseveltem” dotyczące sprawy niemieckiej (jedno, dwa pytania do każdego, z naciskiem na wyjaśnienie przez nich powodów określonej polityki względem Niemiec).

Faza wstępna

1. Nauczyciel podaje temat zajęć oraz cele lekcji. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel prosi uczniów, aby przypomnieli sobie, jakie decyzje w sprawie Niemiec i Berlina podjęto podczas konferencji Wielkiej Trójki w Jałcie i Poczdamie. Wybrany uczeń (wskazany lub ochotnik) udziela odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą dopowiadać istotne według nich fakty. Prowadzący udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza realizacyjna

1. Rekapitulacja wtórna: wywiady z przywódcami Wielkiej Trójki (w czasie określonym przez nauczyciela). Osoba, która odgrywa dziennikarza, przeprowadza wywiad z trzema pozostałymi uczniami, którzy wcielają się w przywódców Wielkiej Trójki.
2. Po zakończeniu wywiadów nauczyciel zauważa, że polityka zwycięskich mocarstw względem Niemiec prowadzona była w warunkach nasilania się zimnej wojny. Prosi uczniów, aby wymienili fakty, które świadczą o zaostrzeniu relacji pomiędzy USA a ZSRS. Wybrana osoba zapisuje propozycje na tablicy. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedzi.

3. Następnie nauczyciel pyta uczniów, dlaczego stolica Niemiec łatwo mogła stać się przyczyną konfliktu pomiędzy ZSRS a USA. Uczniowie wykonują ćwiczenie 2 i na jego podstawie wskazują zamiary sowieckie względem Berlina. Nauczyciel udziela uczniom informacji zwrotnej.
4. Praca z multimedium. Uczniowie zapoznają się ze schematem i w parach wykonują dołączone do niego polecenia. Wybrana para przedstawia swoje propozycje odpowiedzi, nauczyciel odnosi się do niej, udzielając informacji zwrotnej.
5. Dyskusja za i przeciw: nauczyciel przedstawia propozycje rozwiązania kryzysu berlińskiego w obliczu blokady, a uczniowie proponują do nich argumenty za i przeciw. Nauczyciel zaznacza, że uczniowie powinni uwzględnić koszty polityczne, propagandowe oraz finansowe poszczególnych rozwiązań. Wszystkie propozycje zostają zapisane na tablicy. Na podstawie dyskusji uczniowie wyjaśniają, dlaczego państwa zachodnie zdecydowały się na organizację mostu powietrznego jako sposobu rozwiązania kryzysu berlińskiego. Propozycje rozwiązania konfliktu:
 - konfrontacja zbrojna z ZSRS,
 - organizacja mostu powietrznego,
 - wycofanie się z reformy walutowej w Trizonii,
 - zgoda na przejęcie pełnej kontroli nad Berlinem przez ZSRS.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel prosi uczniów, aby zastanowili się i wyjaśnili, czy kryzys berliński należy uznać za sukces USA oraz ich sojuszników.
2. Nauczyciel rozdaje uczniom ankietę ewaluacyjną z oceną lekcji, pracy własnej ucznia oraz pracy klasy. Udziela im też informacji zwrotnej.

Praca domowa

1. Uczniowie mają przygotować prezentację dotyczącą mostu powietrznego oraz wpływu kryzysu berlińskiego na powstanie NATO (powinni zwrócić uwagę na znaczenie art. 5 Traktatu północnoatlantyckiego).

Materiały pomocnicze:

Johnson P., *Historia świata od roku 1917 do lat 90-tych*, Warszawa 1992.

Krasuski J., *Europa Zachodnia po II wojnie światowej. Dzieje polityczne*, Poznań 1990.

Laqueur W., *Historia Europy 1945–1992*, Londyn 1993.

Najnowsza historia świata, t. 1, 1945–1963, pod red. A. Patka, J. Rydla, J.J. Węca, Kraków 2000.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może zostać wykorzystany jako element prezentacji uczniowskiej (praca domowa).

